

**HİTİT ÜNİVERSİTESİ
İLAHİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ**

ISSN 1303-7757

2006/2

Yıl: 5, Cilt: V, Sayı: 10

**HITIT UNIVERSITY
THE JOURNAL OF DIVINITY
FACULTY**

ISSN 1303-7757

2006/2

Year: 5, Vol.: V, Issue: 10

HİTİT ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ	HITIT UNIVERSITY THE JOURNAL OF DIVINITY FACULTY
ISSN 1303-7757	ISSN 1303-7757
2006/2, Yıl: 5, Cilt: V, Sayı: 10	2006/2, Year: 5, Vol.: V, Issue: 10

<p>Hitit Üniversitesi Adına Sahibi/Owner Prof. Dr. Kadri YAMAÇ Rektör</p> <p>Yazı işleri müdürü/The manager of editorial office Prof. Dr. Serdar KILIÇKAPLAN Dekan/Dean</p> <p>Editör/Editor Yrd. Doç. Dr. Halil İbrahim ŞİMŞEK</p> <p>Editör Yrd./Co-Editor Ar. Gör. Hasan Yücel BAŞDEMİR Ar. Gör. Sefer YAVUZ</p> <p>Yayın Kurulu/Board of Publication Prof. Dr. Ferhat KOCA Doç. Dr. M. Mahfuz SÖYLEMEZ Doç. Dr. Mevlüt UYANIK Doç. Dr. Muhit MERT</p> <p>Yayın Danışma Kurulu/Advisory Board Prof. Dr. M. Erol KILIÇ (Marmara Ü.) Prof. Dr. H. Ezber BODUR (Sütçü İmam) Prof. Dr. Sadık KILIÇ (Atatürk Ü.) Prof. Dr. Şinasi GÜNDÜZ (İstanbul Ü.) Prof. Dr. Ünver GÜNAY (Erciyes Ü.)</p> <p>Dizgi ve Mizanpaj H. İbrahim ŞİMŞEK</p> <p>Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, hakemli bilimsel bir yayın organıdır. Yılda iki sayı olarak yayımlanır. Dergide yayımlanan yazıların her türlü içerik sorumluluğu yazarlarına aittir. Yazılar, yayıncı kuruluştan izin alınmadan ve yayın organı referans gösterilmeden kısmen veya tamamen başka yerde yayımlanamaz ve elektronik ortama aktarılamaz.</p> <p>Baskı Yeri ve Tarihi/Publication Place and Date Çorum, 2006</p> <p>Baskı/Printing: ÖNCÜ BASIMEVİ Kazım Karabekir Cad. Ali Kabakçı İşhanı No: 85/2 İskitler Ankara Tel: 0312 384 31 20</p> <p>Yazışma adresi/Corresponding Address Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (Dergi) 19100 ÇORUM</p> <p>Tel: 0364 2346358 Fax: 0364 2346357 Fiyatı: 10 YTL</p>	<p>Bu Sayının Hakemleri Referee Board of this Issue</p> <p>Prof. Dr. Şinasi GÜNDÜZ (İstanbul Ü. İlahiyat Fak.) Prof. Dr. İsmail DURMUŞ (Marmara Ü. İlahiyat Fak.) Doç. Dr. Burhanettin TATAR (Ondokuz Mayıs Ü. İlahiyat Fak.) Doç. Dr. Mehmet OKUYAN (Ondokuz Mayıs Ü. İlahiyat Fak.) Doç. Dr. Mehmet Mahfuz SÖYLEMEZ (Hitit Ü. İlahiyat Fak.) Doç. Dr. Osman AYDINLI (Hitit Ü. İlahiyat Fak.) Doç. Dr. Mahmut AYDIN (Ondokuz Mayıs Ü. İlahiyat Fak.) Doç. Dr. Muhit MERT (Hitit Ü. İlahiyat Fak.) Doç. Dr. Mevlüt UYANIK (Hitit Ü. İlahiyat Fak.) Doç. Dr. Mustafa ERTÜRK (İstanbul Ü. İlahiyat Fak.) Doç. Dr. Mesut OKUMUŞ (Hitit Ü. İlahiyat Fak.) Yrd. Doç. Halil İbrahim ŞİMŞEK (Hitit Ü. İlahiyat Fak.) Yrd. Doç. Dr. Şaban HAKLI (Hitit Ü. İlahiyat Fak.)</p>
--	---

İÇİNDEKİLER

Doç. Dr. Muhit MERT Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Geçiş Sürecinde Ahmet Ağaoğlu'nun Dinî Düşünceleri	7-27
Dr. Cemil HAKYEMEZ Bedâ Düşüncesi ve Şîî İmamet Tartışmalarındaki Yeri	29-49
Dr. Cengiz BATUK Âdem ve Havva'nın Kitabı: Eski Ahit Apokrifasında Âdem ve Havva'nın Hayatı	51-72
Ek - 1: The Life of Adam and Eve (Apocalypse / Apocalypse of Moses)'in Çevirisi	72-85
Ek - 2: The Life of Adam and Eve (Vita) / (Vita Adae et Evae) 'in Çevirisi	85-96
Ar. Gör. Süleyman GEZER "Enzelnâ el-Hadîd" [el-Hadid 57/25] İfadesinin Tercüme ve Yorumları Üzerine Bazı Değerlendirmeler	97-110
Ar. Gör. Aygün AKYOL Zorunlu Varlığın Tikellere Dair Bilgisi Üzerine	111-130
Prof. Dr. Harald MOTZKI, çev.: Ar. Gör. Selim TÜRCAN Kur'an'ın Cem'i: Son Dönem Metodolojik Gelişmeler Işığında Batılı Görüşlere İlişkin Yeni Bir Değerlendirme	131-163
Haz.: Yrd. Doç. Dr. Kadir GÜRLER Kadınların Okuyup Yazması Meselesi: "Lâ tuallimû'n-nisâe hattan" Hadisinin Râvîsine Cevap	165-172
Muhammed b. Abdülkerim eş-Şehristanî Çev.: Ar. Gör. Aytekin ÖZEL, Ar. Gör. Aygün AKYOL Zorunlu Varlığın Varlığı	173-183
Kitap Değerlendirme	185-189
Osman Aydınlı, <i>İslam Düşüncesinde Aklîleşme Süreci Mutezilenin Oluşumu ve Ebu'l-Huzeyl Allaf</i> , Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2001, 287 s. Haz.: Dr. Mehmet ÜMİT	

CONTENTS

Associate Prof. Dr. Muhit MERT Ahmat Agaoglu's Religious Thoughts in the Period of Ottoman Empire's Collapse and in the Transition Process to Republic	7-27
Research Assistant Dr. Cemil HAKYEMEZ The Notion of <i>Badā</i> and Its Role In the Debates Over the Shiite Imamate Doctrine	33-58
Research Assistant Dr. Cengiz BATUK The Book of Adam and Eve: The life of Adam and Eve in Apocrypha of the Old Testament	59-76
Add - 1: Turkish Translation of "The Life of Adam and Eve (Apocalypse/ Apocalypse of Moses)"	72-85
Add - 2: Turkish Translation of "The Life of Adam and Eve (Vita)/(Vita Adae et Evae)"	85-96
Research Assistant Aygün AKYOL On the Knowledge of Necessary of Existence about Particulars: A Discussion Focused on Avicenna - Shahrastani	95-104
Prof. Dr. Harald MOTZKI Translated to Turkish by Research Assistant Selim Türcan The Collection of the Qur'an: A Reconsideration of Western Views in Light of Recent Methodological Developments	105-120
Edited by Assistant Prof. Dr. Kadir GÜRLER The Issue of Women's Literacy : An Answer to Narrator of "<i>Lâ tuallimû'n-nisâe hattan</i>" Hadith	121-154
Muhammad b. Abd al-Karim al-Shahrastani Translated by Research Assist. Aytakin ÖZEL & Research Assist. Aygün AKYOL On the Existence of the Necessary of Existence	155-179
Book Reviews	181-189
Osman Aydın, <i>İslam Düşüncesinde Aklileşme Süreci Mutezilenin Oluşumu ve Ebu'l-Huzeyl Allaf</i> , Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2001, 287 s. Edit.: Dr. Mehmet ÜMİT	

Editör'den

Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi onuncu sayısıyla beşinci yılını tamamlamış bulunmaktadır. Bilindiği gibi ülkemizdeki akademik puanlama sisteminde bilimsel bir derginin bu süreci tamamlayarak yayını sürdürmesi önemli bir özelliktir. Dergimizin bu zamansal özelliği kazanımının yanında dizgi, sayfa düzeni, kapak tasarımı, düzeltme ve baskı kalitesi gibi teknik yönlerinin belli seviyeye getirilmesi de başarılıdır. Bir derginin biçim olarak belli bir standardı yakalaması, ciddiyeti ile ilgili ipuçları verdiği gibi onun bilimsel karakterini ve anlayışını da ortaya koymaktadır. Bu sebeple dergimizin her sayısında yayınlanan "yayın ilkeleri" ile makaleler arasında teknik açıdan mümkün olduğunca biçimsel bir bütünlük sağlanması amaçlanmaktadır. Okuyucu takdir eder ki bunun önünde birçok zorluklar vardır. Fakat gelecek yeni sayılarda yukarıda söz konusu edilen hususlarda daha az eksiklikle karşılaşacağınızı umuyoruz.

Bu sayıda İslam düşüncesi, kültür tarihi, yakın tarih ve mukayeseli dinler tarihi alanlarında önemli makaleler yer almaktadır. Bunlardan ikisi, yakın tarihimize ilgilidir. Muhit Mert, bizlere siyasetçi ve fikir adamı Ahmet Ağaoğlu'nun yaşadığı dönemin dinî ve sosyal sorunlarına yaklaşımlarını irdeleyen ve yakın tarihimize ilgili güçlü bir bakış açısı geliştirmemize katkı sağlayacak bir çalışma sunuyor. İkincisi, Kadir Gürler tarafından yayına hazırlanmış, Osmanlı'nın son dönemindeki coşkulu tartışmalardan birini anlatan bir sadeleştirme-dir. Gürler, *Sebîlürreşad*'da yayınlanan ve kadınlara okuma yazma öğretilmesi ile ilgili hadisi eleştiren yazarı belli olmayan bu önemli makaleyi teknik bazı ilavelerle okuyucuya ulaştırmaktadır.

Cemil Hakyemez, Şia mezhebindeki önemli bir tartışmayı ele aldığı makalesinde imamet düşüncesinin bir devamı olan "bedâ" fikri üzerinde duruyor. Hakyemez, "Allah'ın fikrini değiştirmesi" olarak betimlenen bedâ düşüncesinin İslam'ın batınî eğilimli yorumlarından biri olduğuna dikkat çekiyor.

Dinler tarihi açısından antropolojik çalışmaların büyük önemi vardır. Özellikle bu tür çalışmalara imkân sağlayacak metinlerin telif ve çeviri olarak yayın hayatına kazandırılması, bu alanlarda yeni yöntem ve bakış açılarının ortaya konulması açısından önemli bir işleve sahiptir. Dergimizde bu katkıyı sağlayabilecek üç yazı bulunmaktadır. Birincisi, Eski Ahit apokriflerinde geçen Âdem ve Havva'nın hayatı ile ilgili Cengiz Batuk'un yazısıdır. Batuk, Âdem ve Havva hikâyelerinin Yahudi ve Hıristiyan itikadı üzerindeki etkilerini ele aldıktan

sonra, bu anlatıların Sümer ve Bâbil yaratılış mitlerine benzer yönlerine dikkat çekiyor. Ardından Batuk, bu konudaki çok önemli iki apokrif metnin; *Vita* ve *Apocalypse*'in zevkle okuyacağınızı umduğumuz çevirilerini sunmaktadır. Diğeri ise Selim Türcan'ın Harald Motzki'den yaptığı, Kuran'ın cem'i üzerine batıdaki metodolojik yaklaşımları konu alan ve Kuran araştırmacılarının heyecanla okuyacağı bir çeviridir. Motzki, makalesinde Kuran'ı bir hukuk veya teolojik doktrin sistemi olarak ele almanın yanında onun tarihî bir kaynak olma özelliğini tartışıyor ve bu konuda İslam bilginleri ile Batılı bilginler arasındaki yaklaşım farklılığına dikkat çekiyor.

Süleyman Gezer, Kur'an'ın tercüme ve yorumlarında sayı, harf ve kelimelerin *esas* alınmasının sakıncalarını el-Hadid suresinin 25. ayetinde geçen "*enzelnâ el-hadid*" ifadesi çerçevesinde ele alıyor ve bu tür yaklaşımların yöntem ve içerik olarak tutarlılığını sorgulamaktadır.

Zorunlu Varlığın tikellere dair bilgisi sorunu, felsefe ve kelamın kadim sorunlarından biridir. Aygün Akyol, İbn Sina ve Şehristanî'yi merkeze alarak Zorunlu Varlık, irade, âlem, kader gibi kavramlar arasındaki ilişkiyi mukayeseli ve analitik bir tarzda tekrar gündeme taşıyor. Akyol, bu çetrefilli konudan sıyrılır sıyrılmaz bu sefer de Aytekin Özel'le birlikte Şehristanî'den bir çeviri ile katkıda bulunarak, "Zorunlu Varlığın Varlığı" ismini taşıyan bu çeviride Şehristanî, İbn Sina'nın Zorunlu Varlık'la ilgili görüşlerini eleştirmektedir.

Derginin sonunda Mehmet Ümit, İslam düşüncesinde akılcı ekol olarak bilinen Mutezîlî düşüncenin ortaya çıkışını ve temel yaklaşımlarını ele alan Osman Aydın'ın *İslam Düşüncesinde Aklîleşme Süreci: Mutezile'nin Oluşumu ve Ebu'l-Hüzeyl* adlı önemli kitabını değerlendirmektedir.

Gelecek sayıda buluşmak dileğiyle.